

corallorum & perlarum; habita tunc temporis est pro summo arcano; sudorem potenter movet, & infirma viscera roborat. Item $\text{R. } \odot$. fulminant. Crystall. Hni & Cinnab. Hni rectificat ana q. s. Misc. & philosophicâ putrefactione radicaliter uniantur. Et sic in desperatissimis morbis acquiramus remedium, quod rarerent Medicum deseret. In febribus malignis miranda præstat, pro pueris, ad grana tria aut quatuor, pro adultis autem ad grana octo exhibitum.

CAPUT X.

Differentiam inter Cinnabarin Minerale, seu Minium Naturale & Minium factitium atque Sandycem instituit.

NON Minium naturale, quod Cinnabaris mineralis est, sed factitium hîc intelligimus; hoc enim à priori multùm distat. Causam siquidem materialem eandem utrumque non habet. Minium naturale namque metallicum est, atque ex fodinis argentariis eruitur; factitium autem ut plurimum ex plumbo calcinato paratur; funditur nimirum plumbum, aucto que igni ut olla candeat, continuâ agitatione reducitur in cinerem, seu calcem cineream, & calx illa Hni continuâ agitatione reverberatur ulterius, ut rubescat. Ex hac ignis operatione reverberatoria acidum quoddam in flamma esse innotescit, dum Minii pondus superat Hni pondus, ex quo illud emerget; v. gr. Hni sumantur 100 lb, exurantur aridis lignis in Minium, & cum illud in Minium conversum, reperiuntur 110 lb; quaritur,

undè Minium acquisiverit Hx ? Hoc corpus scilicet, quod plumbum auxit in flamma, est acidi saporis, idque probat sequens mechanica. Destilla ex retorta vitrea aperto igne, de illo ipso ligno, cum quo plumbum exusseris, & exstillabit liquor acidi saporis, qui extra retortam in flammæ forma plumbum lambit, eique commiscetur & fixatur. Refunde minium in plumbum, & habebis 100 lb , ut prius, & reliquæ 10 lb ex acido ex ligno expulso. Hoc autem cum non sit de plumbi natura, cum eo non colliquatur, sed fugit in Gas. Indè decepti fuerunt Autores, statuentes hoc sal, quod *Ioh. Schroderus Pharmacop. Medico-Chymic. lib. 3. cap. 13.* etiam in plumbo aluminosum pronunciat, in plumbo fuisse per putatitiam incinerationem indè productum, cum tamen ex acido flammæ productum fuerit, & in plumbo calcinato fixatum. Minium hoc omninò dulcescit etiam, ob acidum scilicet extraneum, à flamma ignis suppeditatum, non ob Θ l alcalinum cum Hre mixtum; acidum enim ignis seu flammæ nullum Θ l alcalinum cum Hre mixtum ex Hno exhaurit, si ex Hno debet Minium elici, quod dulcescit, sed sufficit mera partium in Hno , figuræ, texturæ, nexus ac situs mutatio ab acido flammæ peracta, undè dulcedo ac rubedo. *Plumbum*, inquit *Robertus Boyle Experim. 46. de Colorib. igne solo calcinatum suppeditat istum maxime obvium pulverem rubrum, quem Minium appellamus.* Nec ex particularum inversione, levibus ablatiis Hre ibus, sed à solo acido, uti jam dictum, pondus est. Si enim aliqua particularum adest inversio, potius ad qualitatem, quàm quantitatem erit referenda. Quid enim corallis, ignis acori expositis dat ponderis augmentum. In his nulla levium Hre um est ablatio, nulla

nota-

notabilis particularum inversio. Paratur ergo Minium ex plumbo calcinato; & hinc calx Hni; Qrius Hni præcipitatus, crocus minii, cauda vulpis rubicundi Chymicis dicitur.

Deinde Minii naturalis pars una componens Qrius est, & ex eo etiam Qrius elicitor; factitium verò licet parum de Qrio participet, non tamen ex eo Qrius extrahi potest; siquidem Minium istud nihil aliud est, quàm plumbum, vi ignis ad rubedinem usque calcinatum & reverberatum, sicuti cerussa plumbi calx est altera, vapore aceti prolecta, ad modum, quo ex venere aut cupro vapore vini & racemorum calx cupri, viride æris extrahitur. In cujus autem plumbi calcinati reverberatione cavendum est, ne iterum fluat, alioquin in plumbum denuò convertetur. Ex cerussa, ut altera plumbi calce, per aceti vapores factâ, paratur etiam Minium. Illud nempe fit ex cerussa in patina super ignem locata & usta, quæ rudiculâ continuò agitatur, donec colorem Minii acquisiverit. Ad colorem rubrum inducendum eo pictores utuntur; hinc etiam Cinnabaris, *σαίνδυνα*; aliis *φύρον*, ab *Hebraico* phuk, quod stibium notat; undè *Latinum* fucus; *Plinio* sandyce; *Vitruvio* sandaracha; Cinnaber, or Red-Lead Anglis dicitur. In medicina quoque ejus usus est haud rarus; quod Unguentum Medicamentosum, & emplastra duo egregia apud *Hadr. Mynsichtum Arman. Medico-Chymic. sect. 35. & 36.* quorum unum dicitur Minium coctum, alterum verò emplastrum arthriticum, testantur.

Quando igitur ex Minio extrahi Qrium legimus non factitium & artificiale hoc, sed minerale, à *Dioscoride* descriptum, est intelligendum. Quòd enim Minium vocat *Dioscorides*, potest intelligi de

Cin-

Cinnabari illa minerali, non de Minio illo, quod vi ignis potius in vitrū vel plumbum reducitur, nunquam verò in S rium vertitur, nisi alio methodo, quàm quæ à veteribus tradita est, procedatur: quos indè constat parum in rerum metallicarū cognitione ac præparationibus fuisse versatos, quorum in hac re ignorantiam satis superq; testatur S rii conservandi ratio, quam docent: cum dicunt, vitreis vasculis, plumbeis aut stanneis excipi & custodiri hunc debere: ut qui alioquin vasa alia omnia excedat: cum tamen nihil magis voret, quàm metalla in duo superius commemorata, terrena vasa ne minimum quidem arrodens; undè eos in scitè de illo loquutos esse veteres, & citra experientiam, videre est. Vid. *Petr. Andr. Matthiolus comm. in lib. 5. Dioscor. c. 70.* & *Joseph. Quercet. Tetr. graviss. cap. affect. c. 33.*

Tandem, quod manifestissimum est, in Minio naturali argenti vivi striæ scintillant; in factitio verò hæc absunt, nec istud in S rium mutatur, & color faltem rubicundus est. Erit ergò inter utrumque differentia conspicua.

Deinde à Minio naturali, seu Cinnabari minerali differt etiam Sandyx, quemadmodum etiam hic multum à Minio factitio distare videtur, quamvis ob eximiam suam rubedinem *Serapio* Minium illum nuncupaverit. Vox hæc æquivoca est; mox enim olus agreste, mox terram rubeam, mox auripigmentum, &c. significat. Cerussam ustam, donec rufescat, instar sandarachæ propriè sandycem appellat *Matth. Martini. Lexic. Philologic. pag. 3358.* Hæc enim cerussa, inquit *Plinius hist. nat. lib. 35. c. 6.* Si torreatur æqua parte rubricâ admistâ sandycem facit. Quamquam animadvertimus, *Virgilium Eclog. 4.* existimasse herbam eum esse illo versu:

Spon-

Sponte suâ sandyx pascentes vestiet agnos.

Sic fanè & *Servis in Notis ad Eclog. 4.* per sandycem intelligit herbam, de qua sandycinus tingitur color; quam varanam rustici dicunt. *Turneb. l. 15. c. 20.* Hujus herbæ apud *Plinium* peculiaris laus est, quod fatigato Venere corpori succurrat. In Insula maris rubri nasci dicitur. Videtur autem *Plinius Virgilio* assentiri, quod herba sit; & ut verum fateamur, est concinnior sententia, agnos inter pasendum, ejus herbæ, quam comedunt, succo colorari. Contrà verò tendunt Grammatici recentiores; nec contemnendi; censent enim sandycem esse colorem è sandaracha & rubrica temperatum; quod & *Plinius* retulit. Itaque nihil afferunt, cur contemni authoritas *Plinii* debeat; quæ etsi confirmanda non est ullo testimonio, indebitus tamen, & non necessarius producetur testis, ut hoc *Plinium* non esse commentum intelligant. Sic enim scribit *Hesichius*: Σάνδυξ δένδρον θαμνώδες ἔ τὸ ἀνδρῶν χροιάν ἔχει κόκκω ἐμφερεῖν, ὡς σωσίβιος. Videtur etiam de herba loquutus potius, quàm de pigmento *Gratinus*, cum cecinit:

Interdum Lybico siccantur sandyce pinna.

Quasi ea stirps in *Libya* proveniat: nisi, si quis censeat metallum illic fuisse, aut officinam, quando in factitiis pigmentis erat. Sed illud alterum de planta verius crediderimus in *Gratio*, ut & in *Vopisco*, cujus hæc verba sunt in *Probo*. Dicitur enim sandyx Indica talem purpuram facere, sicuretur. Herbam esse negat *Brodæus Miscell. l. cap. 5.* nec scio, inquit an vocabuli sandycis olim cum scandicis affinitas utrique (*Plinio & Virgilio*) aliud agniti fraudi fuerit. Judicium etiam istud *Plinii* doctis non placet. Quamvis enim pe-

coris

coris *Virgilius Eclog. 4.* in eo versu ineminerit, herbis vescentis; non propterea tamen sandycis color ad herbam referendus est, nec magis quam muricis in carmine adiuncto:

*Ipse sed in pratis aries jam suave rubenti
Murice, jam croceo mutabit veller a luto.*

Est ergò sandyx coloris, non herbæ genus, quod aliqui ex cerussa & rubrica; aliqui ex sandaracha & cerussa; aliqui ex rubrica & sandaracha; aliqui verò ex sola cerussa factum putant. Cæterum *Virgiliani* versus hic sensus est: Ovium pascentium lanæ sponte suâ egregiis coloribus imbuentur, ut novâ tincturâ opus non sit. De hoc ergò sandyce *Georgius Agricola lib. 9. de natura fossib. cap. 19.* rectè sic scripsit: *Ea, quam Græcorum alii σάνδυρα, & Plinius eos sequutus, sandycem appellant, alii φόνος, quòd similitudinem gerat speciemque fuci. Vitruvius sandaracham, quòd ei colore sit similis, conficitur hoc modo: Patina cava in prunas imponitur, inque eam cerussa friata conjicitur, quæ rudiculis agitatur, usque dum traxerit rufum sandaracha colorem. Idem: Sandyx Menninge non colore, sed conficiendi ratione differt à Minio secundario. Videtur in voce esse rubedinis significatio. Confer Comm Petr. Andr. Matthioli in lib 5. Dioscorid. cap. 63. Sandycem jodocus Willichius schol. in Ecclog 4. Virgilii nominat Germanicè Sammet in roth & bergroth. A sandyce fit sandycinus, σάνδυκινος: ut color sandycinus, qui est flammeus.*

Cùm ergò sandyx non sit quippiam minerale, sed factitium coloris rubicundi genus, nec ex eo eliciatur *Œrius*, nec ejus micas coruscantes habeat, nec in illud mutetur, multum à Minio naturali sanè differt.